

Original Article

A Study of Status of the Research Ethics Compliance in Academic Members of Physical Education and Sport Sciences Faculties' of State Universities of Northwest of Iran

Elaheh Piralaiy^{1*}, Mahboub Sheikhalizadeh²

1. Assistant Professor. Faculty of Physical Education and Sport Sciences, University of Tabriz, Tabriz, Iran. (Corresponding Author) Email: epiralaiy@tabrizu.ac.ir
2. Assistant Professor, Department of Physical Education and Sport Sciences, Ahar Branch, Islamic Azad University, Ahar, Iran.

Received: 22 Nov 2016 Accepted: 12 Apr 2017

Abstract

Background and Aim: In order to investigate the accuracy of sport researches conducted by physical education experts in Iran, especially North-West states, this study aimed at determining the status of the research ethics compliance in academic members of physical education and sport sciences faculties in State Universities of Northwest of Iran.

Materials and Methods: 41 academic members of physical education and sport sciences faculties' voluntarily filled out the Sheikhalizadeh's modified research ethics questionnaire (2013). One Sample t test, independent t test and ANOVA were used to analyze the data. Statistical analysis of data indicated that academic members of physical education consider research ethics in above average ($t=3.268$, $sig=0.002$).

Findings: Also academic members of physical education consider component of the individual characteristics, sponsors and associates, other researchers, research subjects and data gathering and analysis in above average and component of the report of results in average and research topic and attention to the needs of society indices in below average.

Conclusion: It could be generally concluded that in this research physical education academic members pay attention to the research ethics in the field of physical education and sport sciences and consider the frameworks in above average level.

Keywords: Research Ethics Compliance; Academic Members; Physical Education and Sport Sciences Faculties

Please cite this article as: Piralaiy E, Sheikhalizadeh M. A Study of Status of the Research Ethics Compliance in Academic Members of Physical Education and Sport Sciences Faculties' of State Universities of Northwest of Iran. *Bioethics Journal* 2017; 7(24): 55-67.

بررسی وضعیت رعایت اخلاق پژوهشی اعضای هیأت علمی دانشکده‌های تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه‌های دولتی شمال غرب کشور

الهه پیرعلایی*^۱، محبوب شیخعلی زاده^۲

۱. استادیار، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران. (نویسنده مسؤول) Email: epiralaiy@tabrizu.ac.ir

۲. استادیار، گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد اهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اهر، ایران.

دریافت: ۱۳۹۵/۹/۲ پذیرش: ۱۳۹۶/۱/۲۳

چکیده

زمینه و هدف: در راستای بررسی صحت و سلامتی پژوهش‌های حوزه ورزشی داخل کشور و به ویژه اساتید تربیت بدنی منطقه شمال غرب کشور، پژوهش حاضر در جهت بررسی وضعیت رعایت اخلاق پژوهشی اعضای هیأت علمی دانشکده‌های تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه‌های دولتی شمال غرب کشور انجام شد.

مواد و روش‌ها: ۴۱ نفر از اعضای هیأت علمی دانشکده‌های تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه‌های دولتی شمال غرب کشور به طور داوطلبانه پرسشنامه اصلاح شده اخلاق پژوهشی شیخعلی زاده (۱۳۹۱ ش.) را تکمیل نمودند. از آزمون‌های تی تک‌نمونه، تی مستقل و تحلیل واریانس یک‌طرفه برای تحلیل داده‌ها استفاده شد.

یافته‌ها: تحلیل داده‌ها نشان داد که اساتید تربیت بدنی اخلاق پژوهشی را در حد متوسط به بالا رعایت می‌کنند ($\text{sig}=/0.02$)؛ همچنین اساتید تربیت بدنی مؤلفه‌های ویژگی‌های فردی، همکاران و حامیان پژوهش، محققان دیگر، آزمودنی‌های پژوهش و جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها را در حد متوسط به بالا و مؤلفه انتشار نتایج را در حد متوسط و مؤلفه‌های موضوع پژوهش و توجه به نیازهای جامعه را در حد زیر متوسط رعایت می‌کنند.

نتیجه‌گیری: می‌توان گفت که اساتید تربیت بدنی پژوهش حاضر، در پژوهش‌های حوزه تربیت بدنی و علوم ورزشی به اخلاق پژوهشی توجه نموده و چارچوب‌های آن را در حد متوسط به بالا رعایت می‌نمایند.

واژگان کلیدی: رعایت اخلاق پژوهشی؛ اعضای هیأت علمی؛ دانشکده‌های تربیت بدنی و علوم ورزشی

این مقاله مستخرج از نتایج طرح تحقیقاتی اجرا شده به شماره قرارداد ۳-۲۷/۳۵۷۰-ص مورخ ۱۳۹۳/۷/۳۰ از محل اعتبار ویژه پژوهشی دانشگاه تبریز می‌باشد.

مقدمه

موضوع اخلاق در پژوهش در سال‌های اخیر به شدت مورد توجه قرار گرفته است، به طوری که مارتین هامرسلی بحث اخلاق در پژوهش را یکی از چهار موضوع اجتماعی درگیر به علوم اجتماعی می‌داند (۸). اخلاق در پژوهش شامل اصولی است که راهنمای تحقیق در مراحل اصلی آن و در فرایندهای انتخاب مسأله، طراحی و تشریح روش تحقیق، گردآوری اطلاعات، تحلیل و تفسیر اطلاعات و تدوین و انتشار نتایج پژوهش قرار می‌گیرد. در هر یک از این مراحل، پژوهش ممکن است در معرض تنگناهای اخلاقی مختلفی قرار بگیرد و نوع برخورد ما در ارتباط با این مسائل می‌تواند بسیار متفاوت باشد. بنابراین بایستی برای برخورد مناسب با این شرایط چارچوب مشخص و معینی وجود داشته باشد که بتواند جلوی این انحرافات را بگیرد (۱۷) که عموماً از این چارچوب به عنوان اخلاق پژوهشی یاد می‌شود. اخلاق پژوهشی راهنمایی را برای مسؤولیت‌های پژوهشی فراهم می‌کند و به محققان و دانشمندان کمک می‌کند تا پژوهش را با استانداردهای حرفه‌ای قابل قبولی هدایت کنند (۲۵).

گسترده‌گی پژوهش در محافل علمی و سازمان‌ها و آسیب‌پذیری اخلاقی پژوهش، لزوم تأکید بر مقوله اخلاق در پژوهش را نمایان می‌سازد (۶). مسائل غیر اخلاقی در پژوهش، همیشه به صورت‌های گوناگون وجود داشته است. انتشار جنبه‌های غیر اخلاقی گوناگون مانند: تزریق سلول‌های سرطانی کبد به بیماران، بدون اطلاع آن‌ها توسط پژوهشگران آمریکا، تزریق ویروس هپاتیت به یک گروه از کودکان عقب‌مانده ذهنی (۱۶)، تحقیق تاسکی گی در سال ۱۹۳۲ بر روی ۳۹۹ نفر مرد سیاهپوست مبتلا به سفلیس (۳) و انجام کار تحقیقاتی خشن و غیر انسانی بر روی جنین انسان بوده است (۱۶). در جدیدترین گزارشات سال ۲۰۱۷ مجله نیچر، گزارش مربوط به حذف ۵۸ مقاله محققان ایرانی از هفت نشریه معتبر علمی چاپ‌شده منتشر شد که این مقالات حاوی نشانه‌هایی از سرقت علمی یا دستکاری در روند داوری یا نام نویسندگان بوده‌اند و در ۷۰٪ این مقالات نشانه‌هایی از سرقت ادبی و

علمی دیده می‌شود (۱۶). در یک پژوهش با نظرسنجی از ۶۰۰۰ دانشجوی در ۳۱ دانشگاه برتر آمریکا در مورد این که آیا در دوره تحصیل‌شان دست به سرقت علمی زدند یا خیر؟ انجام گرفت. نتایج نشان داد که بیشترین درصد سرقت علمی به ترتیب مربوط به دانشجویان بازرگانی با ۸۷٪، دانشجویان مهندسی با ۷۴٪، دانشجویان علوم پایه با ۶۷٪ و دانشجویان انسانی با ۶۳٪ است (۹). شیخعلی‌زاده و همکاران (۲۰۱۳ م.) در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که اساتید تربیت بدنی دانشگاه آزاد اسلامی مناطق ۲ و ۱۳ متغیر اخلاق پژوهشی و مؤلفه‌های آن را در حد متوسط رعایت می‌کنند، اما مؤلفه توجه به نیازهای جامعه در پژوهش‌های اساتید مورد نظر در حد مطلوب رعایت نمی‌شود (۲۳). مارتین سون، اندرسون و دویرز (۲۰۰۵ م.) با بررسی ۳۲۴۷ مقاله پذیرفته‌شده توسط کمیته پژوهشی بیان می‌کنند که هر یک از این مقالات پژوهشی حداقل در یک مورد دچار مسائل غیر اخلاقی و غیر علمی شده‌اند. در این تحقیق ۱۵٪ بیان کردند که طرح تحقیق، روش‌شناسی و نتایج تحقیق خود را برای پاسخگویی به فشارهای حامیان مالی تغییر دادند، ۱۲/۵ درصد بیان کردند که در استفاده از اطلاعات ناقص چشم‌پوشی کرده‌اند و آن‌ها را از تحلیل حذف نکردند، ۷/۶ درصد بیان کرده‌اند که برای جمع‌آوری اطلاعات در مواقعی مشارکت‌کنندگان را فریب داده‌اند (۲). به طور کلی باید بیان کرد که موضوع اخلاق در پژوهش در حال حاضر نسبت به گذشته پراهمیت‌تر گردیده است، زیرا در حال حاضر اولاً از افراد و مؤسسات انتظار می‌رود نسبت به اقدامات خود مسؤولیت‌پذیرتر باشند؛ ثانیاً وجود رقابت بسیار شدید بین دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی در مواقعی زمینه را برای بروز رفتارهای پژوهشی غیر اخلاقی مهیا می‌نماید، زیرا نوشتن مقالات بیشتر و انجام تحقیقات بیشتر در بسیار موارد به عنوان امتیاز تلقی می‌گردد و عاملی است که از طریق آن افراد به موقعیت بهتری در زمینه تخصصی خود دست می‌یابند و این عجله برای دستیابی به موقعیت بهتر بعضاً باعث برخی رفتارهای غیر اخلاقی می‌شود. آموزش و پژوهش به عنوان مهم‌ترین رسالت‌های دانشگاه در جهان معاصر، در

تربیت مؤثر دانشجویان و تولید دانش تبلور می‌یابد (۱۲). امروزه اهمیت پژوهش بدان جهت است که آن را موتور محرک ملت‌ها می‌دانند، به طوری که بر سر در برخی دانشگاه‌های جهان نوشته‌اند: توقف در آموزش توقف در زندگی است و توقف در پژوهش، توقف در آموزش و زندگی است (۱۶). دانشگاه‌های دولتی به عنوان یکی از مؤسسات آموزش عالی معتبری است که در داخل کشور و بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران رشد و توسعه پیدا کرده است و بخش اعظمی از تحقیقات انجام‌شده در کشور مرقون تلاش‌ها و اقدامات خستگی‌ناپذیر محققان، اساتید و دانشجویان دانشگاه‌های دولتی کشور عزیزمان می‌باشد، به طوری که می‌توان در سال ۲۰۱۴ بر اساس تعداد مقالات منتشره در پایگاه‌های بین‌المللی به رتبه چهارم ایران از نظر شتاب علمی در جهان اشاره کرد. رشد سهم تولید علم و مقالات منتشرشده توسط ایران به صورت مشترک با محققان کشورهای دیگر از ۱۷٪ در سال ۲۰۱۲ به ۲۲٪ در سال ۲۰۱۶ رسیده است. بررسی گزارشات خبری پایگاه‌های معتبر علمی جهان نشان می‌دهد که از یکسو گزارش‌های ارتقا، رشد و پیشرفت وضعیت علمی اساتید و دانشمندان ایرانی توسط مراکز و پایگاه‌های معتبر علمی جهان ارائه می‌گردد و از سوی دیگر برخی پایگاه‌های علمی معتبر دنیا، گزارشاتی مبنی بر جعل و سرقت علمی و ادبی برخی پژوهشگران و اساتید دانشگاه‌های کشورمان را مطرح می‌نمایند که در صورت اثبات این تخلفات منجر به خدشه‌دار شدن جایگاه‌های علمی کسب شده ایران در عرصه بین‌المللی و جهانی خواهد شد، لذا ضرورت دارد که مراجع ذی‌صلاح علمی به صورت مداوم و مستمر با بررسی پژوهش‌های پژوهشگران و اساتید از صحت و سلامت پژوهش‌ها در دانشگاه‌ها و مراکز علمی و تحقیقاتی کشور اطمینان حاصل نمایند و تحقیق حاضر نیز در راستای بررسی صحت و سلامتی پژوهش‌های حوزه ورزشی داخل کشور و به ویژه اساتید تربیت بدنی منطقه شمال غرب کشور می‌باشد. همچنین بررسی ادبیات پیشینه داخل کشور و خارج از کشور نشان می‌دهد که در زمینه رعایت اخلاق پژوهشی اساتید تربیت بدنی و علوم ورزشی تحقیقی انجام نگرفته است، لذا مشخص نیست میزان رعایت اخلاق پژوهشی و مؤلفه‌های

آن در تحقیقات حوزه ورزشی تا چه حدی می‌باشد. بر این اساس این پژوهش در پی آن است که به بررسی میزان رعایت اخلاق پژوهشی و مؤلفه‌های اخلاقی در پژوهش توسط اعضای هیأت‌علمی دانشکده‌های تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه‌های دولتی شمال غرب کشور بپردازد و تلاش می‌کند میزان رعایت این مؤلفه‌های اخلاقی را در پژوهش‌های اساتید شناسایی نماید.

مواد و روش‌ها

روش تحقیق این پژوهش روش تحقیق توصیفی - تحلیلی است. جامعه آماری این پژوهش را کلیه اساتید هیأت‌علمی دانشکده‌ها و گروه‌های تربیت بدنی دانشگاه‌های سراسری شمال غرب کشور (دانشگاه تبریز، دانشگاه ارومیه، دانشگاه اردبیل، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، دانشگاه زنجان و دانشگاه کردستان) تشکیل می‌دهند. بر اساس استعلام‌های صورت‌گرفته حجم جامعه آماری برابر ۵۸ نفر بود. با توجه به محدود بودن جامعه آماری کلیه اساتید هیأت‌علمی جامعه مورد نظر به عنوان نمونه آماری در نظر گرفته شد ($n=58$). بنابراین روش نمونه‌گیری در این تحقیق از نوع تمام شمار می‌باشد. در مجموع ۴۱ نفر از اساتید پرسشنامه‌های ارسالی را به صورت کامل تکمیل نمودند. برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز از پرسشنامه اصلاح‌شده اخلاق پژوهشی شیخعلی‌زاده و همکاران (۱۳۹۱ ش.) استفاده شد. پرسشنامه اصلاح‌شده اخلاق پژوهشی در این پژوهش شامل ۵۱ گویه و با ۸ زیرمؤلفه (ویژگی‌های فردی ۶ گویه، همکاران و حامیان پژوهش ۷ گویه، موضوع پژوهش ۶ گویه، محققان دیگر ۶ گویه، توجه به نیازهای جامعه ۴ گویه، آزمودنی‌های پژوهش ۹ گویه، جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها ۷ گویه، انتشار نتایج ۶ گویه) با مقیاس پاسخگویی پنج گزینه‌ای لیکرت می‌باشد. پرسشنامه بازنگری شده به منظور بررسی روایی محتوایی و صوری به هفت نفر از اساتید تربیت بدنی ارسال شد و پس از انجام اصلاحات، مجدداً جهت بررسی نهایی ارسال شد که در مرحله دوم، روایی پرسشنامه مورد تأیید قرار گرفت. پایایی پرسشنامه در پژوهش شیخعلی‌زاده و همکاران (۱۳۹۱ ش.) برابر ۰/۹۵۳ گزارش شده است (۲۲). در این پژوهش، پایایی پرسشنامه اصلاح‌شده با روش آلفای کرونباخ برابر ۰/۹۶۹

جدول ۱: تحلیل گویه‌های پرسشنامه رعایت اخلاق پژوهشی

گویه‌ها	کاملاً	در اکثر موارد	تا حدودی	به ندرت	اصلاً
ویژگی‌های فردی					
اساتید تربیت بدنی پژوهش‌های خود را متعهدانه انجام می‌دهند.	۹/۸	۲۶/۸	۵۶/۱	۷/۳	۰
همکاران و حامیان پژوهش					
اساتید تربیت بدنی با حامیان پژوهش همکاری می‌کنند.	۷/۳	۴۶/۳	۲۹/۳	۱۷/۱	۰
اساتید تربیت بدنی کمک‌های مالی پژوهش را به طور درست و مناسب مصرف می‌نمایند.	۹/۸	۳۶/۶	۴۳/۹	۹/۸	۰
رضایت حامیان مهم‌تر از نتایج تحقیق است.	۰	۱۲/۲	۴۸/۸	۲۹/۳	۹/۸
موضوع پژوهش					
اساتید تربیت بدنی در حوزه تخصصی خود به پژوهش می‌پردازند.	۴/۹	۴۸/۸	۴۱/۵	۴/۹	۰
تحقیقات انجام‌شده در حوزه تربیت بدنی به حل مشکلات جامعه کمک می‌کند.	۰	۹/۸	۴۸/۸	۲۹/۳	۱۲/۲
در حوزه تربیت بدنی پژوهش‌های انجام‌شده عموماً کاربردی و قابل استفاده می‌باشند.	۰	۱۲/۲	۵۸/۵	۱۹/۵	۹/۸
محققان دیگر					
اساتید تربیت بدنی از سرقت علمی اجتناب می‌کنند.	۷/۳	۲۹/۳	۴۸/۸	۷/۳	۷/۳
اساتید تربیت بدنی برای انجام پژوهش بیشتر از منابع دست اول (منبع اصلی) استفاده می‌نمایند.	۴/۹	۲۹/۳	۴۸/۸	۱۴/۶	۲/۴
توجه به نیازهای جامعه					
اساتید تربیت بدنی در پژوهش‌های خود به نیازهای جامعه توجه می‌کنند.	۰	۲۴/۴	۴۸/۸	۱۴/۶	۱۲/۲
اساتید تربیت بدنی تأثیر تحقیقات خود را بر جامعه ارزیابی می‌کنند.	۰	۹/۸	۳۹	۳۴/۱	۱۷/۱
آزمودنی‌های پژوهش					
انتخاب جامعه و نمونه در پژوهش‌های حوزه تربیت بدنی به شکل صحیح انجام می‌شود.	۱۲/۲	۴۶/۳	۲۹/۳	۹/۸	۲/۴
در تحقیقات حوزه تربیت بدنی انتخاب آزمودنی‌ها به صورت داوطلبانه صورت می‌گیرد.	۱۲/۲	۴۶/۳	۲۹/۳	۹/۸	۲/۴

محاسبه به دست آمد. به منظور محرمانه‌ماندن پاسخ‌ها در پرسشنامه‌ها قید شده بود که نیازی به نوشتن نام و نام خانوادگی نیست و از اطلاعات پژوهش به صورت کلی استفاده می‌شود. از آزمون‌های t تک نمونه‌ای (One Sample T Test)، t مستقل و تحلیل واریانس یک‌طرفه (ANOVA) برای تحلیل داده‌ها استفاده شد. برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS 16 با سطح اطمینان ۹۵٪ استفاده شد.

ملاحظات اخلاقی

در این پژوهش با ذکر منابع مورد استفاده، اصل اخلاقی امانت‌داری علمی رعایت شده و به حقوق معنوی مؤلفین آثار پژوهشی توجه شد و به تمامی منابع مورد استفاده بر اساس موازین اخلاق پژوهشی استناد شده است. همچنین سایر اصول اخلاق علمی همچون محرمانه‌بودن و رازداری رعایت شده است.

یافته‌ها

نتایج یافته‌های توصیفی نشان داد که ۹۲/۷ درصد اساتید دارای مدرک تحصیلی دکتری تخصصی و ۷/۳ درصد دارای مدرک کارشناسی ارشد هستند. ۶۸/۳ درصد دارای درجه استادیار، ۲۲٪ درجه دانشیار و ۲/۴ درصد استاد تمام هستند. ۳۶/۵۸ درصد دارای گرایش فیزیولوژی ورزشی و ۳۶/۵۸ درصد دارای گرایش مدیریت ورزشی هستند.

یافته‌های جدول ۱ تحلیل تعدادی از گویه‌های پرسشنامه را نشان می‌دهد. نتایج نشان می‌دهد که ۵۳/۷ درصد در حوزه تخصصی خود به پژوهش می‌پردازند. ۸۵٪ اساتید مورد بررسی از سرقت علمی اجتناب می‌کنند. ۶۱٪ از اساتید مورد بررسی هدف از پژوهش را تا حدودی به خاطر تقویت رزومه انجام می‌دهند. از نظر ۶۱٪ اساتید، رضایت حامیان پژوهش مهم‌تر از نتایج تحقیق است. ۵۱٪ اساتید، تأثیر تحقیقات خود بر جامعه را ارزیابی نمی‌کنند. ۵۴٪ اساتید مورد بررسی اظهار داشته‌اند که در انتشار مقالات حاصل از پژوهش‌های حوزه تربیت بدنی باندبازی و پارتی‌بازی صورت می‌گیرد.

نشان می‌دهد که میزان رعایت توجه به نیازهای جامعه در وضعیت زیر متوسط و نامطلوب قرار دارد. در مؤلفه‌های موضوع پژوهش و انتشار نتایج مقدار سطح معنی‌داری معنی‌داری $P > 0.05$ می‌باشد. بنابراین می‌توان ادعا کرد که میزان رعایت مؤلفه موضوع پژوهش زیر متوسط و مؤلفه انتشار نتایج را در سطح متوسط می‌باشند.

جدول ۲: آزمون t تک نمونه‌ای برای بررسی مؤلفه‌های اخلاق

پژوهشی

مؤلفه	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	درجات آزادی	سطح معناداری	نتیجه آزمون
ویژگی‌های فردی	۲/۲۰	۰/۵۶۲	۲/۳۱۵	۴۰	۰/۰۲۶	بالاتر از متوسط
همکاران و حامیان پژوهش	۲/۴۱	۰/۴۸۸	۵/۴۳۶	۴۰	۰/۰۰۰	بالاتر از متوسط
موضوع پژوهش	۱/۸۹	۰/۵۶۷	-۱/۲۳۹	۴۰	۰/۲۲۳	زیر متوسط
حقوق محققان دیگر	۲/۴۱	۰/۶۸۳	۳/۸۴۸	۴۰	۰/۰۰۰	بالاتر از متوسط
توجه به نیازهای جامعه	۱/۷۰	۰/۷۸۵	-۲/۴۳۷	۴۰	۰/۰۱۹	زیر متوسط (نامطلوب)
حقوق آزمودنی‌های پژوهش	۲/۵۱	۰/۷۵۵	۴/۳۶۹	۴۰	۰/۰۰۰	بالاتر از متوسط
جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها	۲/۶۰	۰/۸۳۳	۴/۶۰۶	۴۰	۰/۰۰۰	بالاتر از متوسط
انتشار نتایج	۲/۱۳۰	۰/۷۴۶	۱/۱۱۷	۴۰	۰/۲۷۱	متوسط

برای بررسی تفاوت بین نمرات اخلاق پژوهشی بر حسب جنسیت و مدرک تحصیلی از آزمون t مستقل استفاده شد. با توجه به این که سطح معنی‌داری در هر دو مورد $p > 0.05$ بود. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که تفاوت معنی‌داری بین نمرات اخلاق پژوهشی بر حسب جنسیت و مدرک تحصیلی

در تحقیقات حوزه تربیت بدنی از آسیب‌رساندن به آزمودنی‌های پژوهش خودداری می‌شود.	۱۹/۵	۵۱/۲	۲۶/۸	۰	۲/۴
جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها					
در تحقیقات تربیت بدنی نتایج به دست‌آمده بدون کم و کاست و دستکاری ارائه می‌گردد.	۱۹/۵	۲۴/۴	۴۸/۸	۴/۹	۲/۴
در تحقیقات حوزه تربیت بدنی از داده‌سازی خودداری می‌شود.	۱۲/۲	۴۳/۹	۳۱/۷	۹/۸	۲/۴
در تحقیقات حوزه تربیت بدنی نسبت به معنادار شدن فرضیات اصراری وجود ندارد.	۲۴/۴	۲۴/۴	۳۹	۷/۳	۴/۹
انتشار نتایج					
در تحقیقات حوزه تربیت بدنی از انتشار یک مقاله در مجلات مختلف خودداری می‌شود.	۴/۹	۴۳/۹	۳۴/۱	۱۴/۶	۲/۴
در انتشار مقالات حاصل از پژوهش‌های حوزه تربیت بدنی از باندهازی و پارتی‌بازی اجتناب می‌شود.	۲/۴	۱۹/۵	۲۴/۴	۳۱/۷	۲۲

اعداد به درصد می‌باشند.

برای بررسی وضعیت رعایت اخلاق پژوهشی توسط اعضای هیأت‌علمی دانشکده و گروه‌های تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه‌های دولتی شمال غرب کشور از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شد. نتایج نشان داد که با توجه به این که مقدار t برابر $3/268$ و سطح معنی‌داری برابر 0.02 می‌باشد. بنابراین می‌توان ادعا کرد که میانگین تجربی اخلاق پژوهشی بیشتر از ارزش نظری است. بررسی مقادیر حد بالا و پایین نیز نشان می‌دهد که اساتید مورد بررسی، اخلاق پژوهشی را در حد بالاتر از متوسط رعایت می‌کنند.

بررسی وضعیت رعایت مؤلفه‌های اخلاق پژوهشی نشان داد که در مؤلفه‌های ویژگی‌های فردی، همکاران و حامیان پژوهش، حقوق محققان دیگر، توجه به نیازهای جامعه، حقوق آزمودنی‌های پژوهش و جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها، مقدار سطح معنی‌داری $P \leq 0.05$ می‌باشد. بنابراین می‌توان گفت که میزان رعایت مؤلفه‌های مذکور در حد بالاتر از متوسط می‌باشند، اما در مؤلفه توجه به نیازهای جامعه، مقدار سطح معنی‌داری $P \leq 0.05$ می‌باشد، بررسی مقادیر حد بالا و پایین این مؤلفه

همچنین یک جامعه علمی - پژوهشی به صورت طبیعی انتظار دارد که اعضای آن بالاترین آگاهی را درباره دستورالعمل‌های اخلاقی و رعایت اخلاق پژوهشی داشته باشند. بی‌اطلاعی یا کم‌اطلاعی هر دو به یک اندازه می‌تواند باعث نزول و رکود اخلاق در پژوهش شود (۱۱). از این نظر نظام‌های علمی و پژوهشی مانند دانشگاه‌ها لازم است از طریق برگزاری کارگاه‌های آموزشی میزان اطلاعات اساتید را درباره استانداردهای اخلاق در پژوهش به حد کامل برسانند.

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که اساتید جامعه مورد مطالعه در پژوهش‌های خود، ویژگی‌های فردی اخلاق پژوهشی را در حد متوسط به بالا رعایت می‌نمایند. تحلیل گویه‌های مؤلفه ویژگی‌های فردی نشان می‌دهد که ۵۶/۱ درصد اساتید اظهار داشته‌اند که انجام پژوهش به صورت متعهدانه و عجول نبودن در دستیابی به پژوهش را در حد متوسط رعایت می‌کنند. ۴۸/۸ درصد معتقدند که در اکثر موارد تحقیقات خود را بر اساس انگیزه‌های فردی انجام می‌دهند و ۴۳/۹ درصد اعلام نمودند که هدفشان از پژوهش صرفاً تقویت رزومه نمی‌باشد. رعایت ویژگی‌های فردی اخلاق پژوهشی به منزله این است که اعضای هیأت علمی جامعه مورد بررسی پژوهش‌های خود را به صورت متعهدانه، صادقانه انجام داده و همواره در انجام تحقیقات دارای روحیه نشاط، همکاری و مشارکت بوده و با رضایت درون و با حوصله و صبر و شکیبایی درصدد حقیقت‌طلبی و حقیقت‌جویی و انجام پژوهش بر مبنای یک مسأله واقعی بر می‌آیند و در این فرایند همواره نقدپذیر بوده و در مقابل نتایج پژوهش خود پاسخگو هستند و انجام پژوهش کم‌تر با دلایلی همچون رسیدن به پاداش و مادیات، شهرت، نفع‌طلبی شخصی و تقویت رزومه انجام می‌پذیرد.

نتایج تحقیق حاضر نشان داد که اعضای هیأت علمی تربیت بدنی جامعه مورد مطالعه در پژوهش‌های خود، مؤلفه موضوع پژوهش را در حد زیر متوسط رعایت می‌نمایند. نتایج این بخش از پژوهش با نتایج پژوهش شیخعلی زاده و همکاران (۲۰۱۳ م.) همخوانی ندارد. به احتمال زیاد، علت ناهمخوانی مربوط به تفاوت در جامعه آماری این تحقیق با تحقیق مذکور

وجود ندارد. برای بررسی تفاوت بین نمرات اخلاق پژوهشی بر حسب گرایش تحصیلی و مرتبه علمی از تحلیل واریانس یک‌طرفه (ANOVA) استفاده شد. با توجه به این که سطح معنی‌داری در هر دو مورد $p > 0/05$ بود. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که تفاوت معنی‌داری بین نمرات اخلاق پژوهشی بر حسب گرایش تحصیلی و مرتبه علمی وجود ندارد.

بحث

هدف پژوهش حاضر بررسی وضعیت رعایت اخلاق پژوهشی اعضای هیأت علمی دانشکده‌های تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه‌های دولتی شمال غرب کشور بود. نتایج نشان داد که اساتید مورد بررسی در پژوهش‌های خود اخلاق پژوهشی را در حد متوسط به بالا رعایت می‌نمایند. نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش شیخعلی‌زاده و همکاران (۲۰۱۳ م.) همخوانی دارد. قادری و همکاران (۱۳۹۴ ش.) در مطالعه بر روی اساتید و دانشجویان دانشگاه کردستان به این نتیجه دست یافتند که هم اساتید و هم دانشجویان در حد متوسط به بالا استانداردهای اخلاق در پژوهش را رعایت می‌نمایند (۱۱). بنابراین تحقیق حاضر با تحقیق مذکور همسو و هم‌راستا می‌باشد. رعایت اخلاق پژوهشی توسط اساتید تربیت بدنی بیانگر این است که محققان ورزشی به فرایندها، اصول و استانداردهای اجرایی و اخلاقی پژوهش آشنایی و آگاهی داشته و پژوهش‌های خود با رعایت اصول احترام، صحت‌درستی، حفظ شأن، رازداری و رعایت مسائل اخلاقی انجام می‌دهند. پژوهش‌های دانشگاهی، با تولید و نقد دانش و ارائه راهبردهای تغییر اجتماعی، نقشی حیاتی در سرنوشت جوامع بشری دارند. بنابراین انتظار می‌رود که پژوهشگران، یافته‌های علمی معتبری عرضه نمایند تا هم در بهبود سرنوشت جامعه مؤثر باشند و هم جامعه علمی بتواند بر اساس آن، زمینه را برای توسعه دانش فراهم نماید. نادیده‌گرفتن، موازین اخلاق در پژوهش، آگاهانه یا ناآگاهانه موجب افت اعتبار علمی یافته‌های پژوهشی می‌شود و روند تولید علم را با مشکل مواجه می‌سازد (۷).

می‌باشد. تحلیل گویه‌های مؤلفه موضوع پژوهش نشان می‌دهد که ۵۳/۷ درصد بیان کرده‌اند که در اکثر موارد در حوزه تخصصی خود به پژوهش می‌پردازند. ۴۸/۸ درصد از اساتید شرکت‌کننده در پژوهش حاضر اظهار داشتند که تحقیقات انجام‌شده در حوزه تربیت بدنی و علوم ورزشی تا حدودی به حل مشکلات جامعه کمک می‌کند و ۴۱/۵ درصد بیان داشتند که تحقیقات حوزه تربیت بدنی به ندرت و خیلی کم به حل مشکلات جامعه کمک می‌کند. ۵۳/۷ درصد بیان داشتند موضوعات انتخاب‌شده حوزه تربیت بدنی و علوم ورزشی تا حدودی جدید و به روز می‌باشد و ۶۳/۴ درصد اعلام نمودند که کیفیت پژوهش‌های حوزه تربیت بدنی و علوم ورزشی در حد متوسط می‌باشد و ۲۴/۴ درصد اظهار داشتند که کیفیت پژوهش‌ها در این حوزه ضعیف و غیر قابل قبول می‌باشد. با توجه به منشور کمیته اخلاق پژوهش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (۱۳۹۲ ش.) پژوهشگر باید دارای دانش تخصصی به روز باشد و مسأله را با توجه به دانش پیشین و سنخیت آن با رشته علمی خود انتخاب و تدوین نماید. پژوهشگر باید پژوهشی را انتخاب نماید که موضوع آن اصیل و دارای اعتبار علمی باشد و به تولید دانش جدید و یا بهسازی زندگی بشر منتهی شود (۷). بنابراین در جهانی که به سرعت در حال توسعه و پیشرفت است، اساتید حوزه تربیت بدنی و ورزش نیز بایستی تلاش نمایند که تحقیقات و پژوهش‌های خود را به سمت کاربردی‌شدن و تولید دانش جدید سوق دهند و بتوانند با پژوهش‌های کاربردی خود به حل مشکلات جامعه در این حوزه کمک نمایند.

نتایج این پژوهش نشان داد که اساتید مورد مطالعه در پژوهش‌های خود، حقوق محققان دیگر را در حد متوسط به بالا رعایت می‌نمایند. ۴۸/۸ درصد اساتید اظهار داشتند که اجتناب از سرقت علمی را تا حدودی (متوسط) رعایت می‌کنند و ۳۶/۶ درصد اعلام کردند که همیشه و در اکثر موارد از سرقت علمی خودداری می‌کنند و فقط ۷/۳ درصد از شرکت‌کنندگان این پژوهش اجتناب از سرقت علمی را در پژوهش‌های خود رعایت نمی‌کنند. نوکارتیزی و همکاری (۱۳۹۳ ش.) در پژوهش خود با عنوان بررسی کیفیت

ساختاری مقالات منتشره در مجلات علمی - پژوهشی علوم پزشکی ایران، بر اساس دستورالعمل کمیته سردبیران مجلات پزشکی (ICMJE: International Committee of Medical Journal Editors) به این نتیجه رسیدند که در ۸۶/۶ درصد از مقالات، رعایت اصول اخلاقی صورت گرفته و فقط در ۱۳/۴ درصد اصول اخلاقی رعایت نشده است (۲۰) که می‌توان گفت نتایج این بخش از تحقیق حاضر با نتایج نوکارتیزی و همکاری (۱۳۹۳ ش.) همخوانی دارد، اما فعلی و همکاری (۱۳۹۱ ش.) با توجه به پژوهش خود گزارش نمودند که رفتار بیشتر دانشجویان در زمینه سرقت علمی در سطوح نسبتاً نامساعدی قرار دارد (۱۰) که این نتیجه با نتیجه تحقیق حاضر ناهمسو می‌باشد. احتمالاً علت ناهمسوئی به این دلیل باشد که جامعه آماری مورد بررسی در تحقیق فعلی و همکاری، جامعه دانشجویان و در تحقیق حاضر جامعه اساتید دانشگاه‌ها می‌باشد. با توجه به این‌که اساتید دانشگاه از آگاهی، مهارت و تجربه بیشتری نسبت به دانشجویان در خصوص استانداردها و انجام پژوهش و فرایندهای آن دارند، لذا منطقی به نظر می‌رسد که میزان سرقت علمی اساتید در حد کم‌تری باشد. ۴۶/۳ درصد گزارش نمودند که همیشه و در اکثر موارد ارجاع به منابع را به صورت اخلاقی و درست رعایت می‌کنند. استفاده از منابع دست اول (منبع اصلی) در پژوهش‌های اساتید مورد مطالعه به صورت متوسط رعایت می‌شود. بر اساس چارچوب دانشگاه ایندیانا دزدی ادبی صرفاً شامل نوع سنتی و به مفهوم برداشتن جمله یا کلمات و یا عبارات اشخاص دیگر نیست و در صورتی که نمودارها و مطالب شخص دیگری، از صفحه اینترنتی وی برداشته شود، نویسنده باید از مالک معنوی اثر برای استفاده از این مطالب و اشکال اجازه کتبی بگیرد (۷)، در غیر این صورت می‌توان آن را از مصادیق دزدی ادبی دانست. همچنین پژوهشگر موظف است زمانی که اطلاعاتی را از منبعی همراه با حفظ معنی اصلی متن و منظور نویسنده با استفاده از واژه‌های خود، نقل می‌کند، به منبع اصلی آن، ارجاع دهد. نویسنده در ارجاع‌دهی باید از یکی از استانداردهای کتاب‌شناختی (Bibliography) استفاده نماید (۷). از مصادیق دیگر دزدی ادبی می‌توان انتشار مقاله‌ای را نام برد که اساساً

صورت محرمانه حفظ می‌کنند. ۲۶/۹ درصد از اساتید تربیت بدنی در پژوهش‌های خود در اکثر موارد از کمیته ملی اخلاق و سایر سازمان‌های مربوط در خصوص ملاحظات اخلاقی کدهای اخلاقی (مجوزهای لازم) دریافت می‌کنند و ۳۱/۷ درصد به ندرت اقدام به دریافت مجوز می‌نمایند و ۹/۸ درصد اظهار داشتند که برای پژوهش‌های خود هیچ مجوزی دریافت نمی‌کنند. ۸۷/۸ درصد شرکت‌کنندگان تحقیق حاضر اظهار داشتند که در پژوهش‌های خود، آزمودنی‌ها را در جریان اهداف و چگونگی پژوهش قرار داده‌اند و این میزان در تحقیق قدوسی و همکارانش (۱۳۹۰ ش.) به میزان ۸۴٪ و در تحقیق بهمن‌آبادی و همکاران (۱۳۹۳ ش.) برابر ۲۱/۷ درصد و در مطالعه آگوریتس و پرنگر (Agoritsas & Perneger) (۲۰۱۰ م.)، ۲۰/۳ درصد گزارش شده است (۱، ۵، ۱۳). آگاه‌سازی آزمودنی‌ها نسبت به خطرات و یا منافع احتمالی پژوهش در تحقیق حاضر برابر ۸۷٪ بوده، ولی در پژوهش قدوسی و همکاران (۱۳۹۰ ش.)، ۳۷٪ و در پژوهش آگوریتس و پرنگر (۲۰۱۰ م.) کم‌تر از ۵۰٪ می‌باشد که در این بخش نتیجه تحقیق حاضر، با نتیجه تحقیقات مذکور ناهمسو می‌باشد. احتمالاً یکی از دلایل ناهمسوئی می‌تواند مربوط به متفاوت بودن حوزه و جامعه‌های آماری مورد بررسی باشد. پژوهش مدرن نخستین‌بار با تمایل به حفظ آزمودنی‌های انسانی پدیدار شد. اولین بار قانون نورنبرگ که شامل ۱۰ قانون و اصل اخلاقی برای حفاظت از آزمودنی‌های انسانی بود منتشر گردید که تأکید عمده آن بر ضرورت کسب رضایت آگاهانه از آزمودنی‌ها برای پژوهش است (۴). در ویرایش ششم (۲۰۰۸ م.) بیانیه هلسینکی (Declaration of Helsinki)، بیش از نسخه‌های قبلی بر آگاهی و رضایت شرکت‌کنندگان در پژوهش و مخصوصاً گروه‌های آسیب‌پذیر تأکید شده است (۱۹) و در نسخه هفتم (۲۰۱۳ م.)، مورد توجه قراردادن هنجارها و استانداردهای اخلاقی، قانونی و نظارتی کشور و هنجارهای قابل اجرای بین‌المللی بر روی آزمودنی‌ها، اطمینان‌دادن در مورد جبران کافی و درمان در مواقعی که آزمودنی تحقیق دچار آسیب می‌شود و حداقل‌نمودن خطرات و نظارت در مدت پژوهش

با مقالاتی که قبلاً چاپ شده، همپوشانی دارد. به طور کلی محققان باید تلاش کنند تا صادق و منصف باشند و در پژوهش‌های خود به حقوق افرادی که قبل از آن‌ها در مورد موضوعی تحقیق کرده‌اند، احترام بگذارند (۱۸).

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که توجه به نیازهای جامعه در پژوهش‌های حوزه علوم ورزشی در حد زیر متوسط (نامطلوب) می‌باشد. ۵۳/۷ درصد اظهار داشتند که پژوهش‌های حوزه تربیت بدنی در حد متوسط و ۳۱/۷ درصد بیان داشتند که در حد خیلی کم به حل مشکلات جامعه کمک می‌کنند. توجه به نیازهای جامعه در پژوهش در حد متوسط، ارزیابی تأثیر تحقیقات ورزشی در جامعه و انجام پژوهش‌ها مبتنی بر مسأله واقعی در جامعه در حد خیلی کم رعایت می‌شود. بنابراین می‌توان گفت که اساتید تربیت بدنی جامعه مورد مطالعه در انتخاب موضوعات تحقیق، کم‌تر به نیازهای جامعه توجه دارند و در نتیجه پژوهش‌هایی که منطبق بر نیازهای جامعه نباشد، به حل مشلات جامعه چندان کمک نخواهد کرد و بایستی اساتید تربیت بدنی این نکته ضعف اساسی را در پژوهش‌های آتی خود مد نظر قرار داده و تلاش نمایند تأثیر تحقیقات خود بر جامعه را ارزیابی نموده و به انتخاب موضوعاتی بپردازند که بیشتر کاربردی و منطبق با نیازهای جامعه باشد. در ارزیابی اخلاقی از پژوهش، موضوع پیامدهای تحقیق بسیار مهم است. تحقیق باید باعث سودبردن اجتماع، گروه‌ها و افراد درگیر در تحقیق گردد. بنابراین لازم است محققان، تحقیق خود را بر اساس قوانین و چارچوب جامعه و اولویت نیازهای آن انجام دهند و استانداردهای علمی سطح بالا را در به کارگیری روش‌های جمع‌آوری اطلاعات، تحلیل اطلاعات و ارزیابی و عرضه داده‌ها به جامعه رعایت کنند (۲۴). نتایج تحقیق حاضر در این بخش با نتایج تحقیق شیخعلی‌زاده و همکاران (۲۰۱۳ م.) همخوانی دارد.

نتایج تحقیق حاضر نشان داد که اساتید مورد مطالعه در پژوهش‌های خود، حقوق آزمودنی‌های پژوهش را در حد متوسط به بالا رعایت می‌نمایند. ۹۰/۲ درصد اعلام داشتند که اطلاعات خصوصی آزمودنی‌ها همیشه و در اکثر موارد به

تأکید شده است (۲۶). طبق منشور و موازین کمیته اخلاق پژوهش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (۱۳۹۲ ش.) پژوهشگر باید رضایت آگاهانه مشارکت‌کنندگان را جلب نماید و در مواقع لزوم، اطلاعاتی را راجع به هدف، روش‌ها، خطرها، مشکلات، ناملازمات و پیامدهای احتمالی پژوهش در اختیار مشارکت‌کنندگان قرار دهد. آزمودنی‌ها باید آزادانه و نه از روی اجبار در پژوهش مشارکت نمایند و در شرایطی که پژوهش پرخطر است، باید فرصت‌های مناسب برای سربازدن از مشارکت در پژوهش، بدون دردسر یا گرفتاری، به آن‌ها داده شود. همچنین پژوهشگر موظف است سلامتی و آسایش جسمانی و ذهنی آزمودنی‌ها را مورد توجه قرار دهد و از پیش، تمامی احتیاط‌های لازم، برای جلوگیری از مخاطرات احتمالی، در نظر بگیرد (۷). نتایج پژوهش حاضر نشان داد که اعضای هیأت‌علمی دانشکده‌ها و گروه‌های تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه‌های دولتی شمال‌غرب کشور در پژوهش‌های خود، ابعاد اخلاقی در جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها را در حد متوسط به بالا رعایت می‌نمایند. ۴۶/۳ درصد از اساتید در اکثر موارد داده‌های واقعی را برای پژوهش خود جمع‌آوری می‌کنند و فقط ۲/۴ درصد شرکت‌کنندگان این پژوهش اقدام به جمع‌آوری داده‌های واقعی در تحقیقات خود را رعایت نمی‌کنند. ۶۳/۵ درصد از اساتید در اکثر موارد داده‌های تحقیق را به صورت صادقانه تحلیل می‌کنند. بهمن‌آبادی و همکاران (۱۳۹۳ ش.) در پژوهش خود در خصوص رعایت اخلاق پژوهش در رساله‌های دکتری گروه علوم انسانی به این نتیجه دست یافتند که در ۸۸٪ رساله‌ها روش گردآوری و در ۶۷٪ روش تحلیل داده‌ها به صورت مشخص و روشن می‌باشد. بنابراین نتایج تحقیق حاضر با نتایج تحقیق بهمن‌آبادی و همکاران (۱۳۹۳ ش.) همسو می‌باشد. ۴۸/۸ درصد از اساتید بیان داشتند که در اکثر موارد اصراری به معنی‌دار نمودن فرضیات پژوهش خود ندارند و فقط ۴/۹ درصد از اساتید در تحقیقات خود اصرار به معنی‌دار کردن فرضیات خود دارند. ۵۶/۱ درصد بیان کردند که در اکثر موارد از داده‌سازی خودداری می‌کنند. در برخی موارد محققان جوان و تازه‌کار زمانی که در آزمون فرضیات به نتایج مخالف با دیگر تحقیقات دست می‌یابند از ارائه نتایج تحقیق خود بیم دارند و

بنابراین اقدام به معنادار نمودن فرضیات با توجه به دیگر تحقیقات پیشین می‌نمایند که این مسأله نه تنها از نظر اخلاقی درست نیست، بلکه مسیر نتایج تحقیقات را تغییر داده و لطمات جبران‌ناپذیری به دانش حوزه مربوطه وارد می‌نماید. پیشنهاد می‌شود که پژوهشگران جوان در چنین مواردی با اساتید متخصص و مجرب در این زمینه مشورت نموده و با راهنمایی‌های آن‌ها تلاش نمایند به نحو مطلوب داده‌های خود را تجزیه و تحلیل نموده و گزارش نمایند.

نتایج این پژوهش نشان داد که اعضای هیأت‌علمی دانشکده‌ها و گروه‌های تربیت بدنی جامعه مورد مطالعه در پژوهش‌های خود، مؤلفه‌های اخلاقی مربوط به انتشار نتایج را در حد متوسط رعایت می‌نمایند. ۵۶/۱ درصد از اساتید مورد مطالعه اعلام داشتند که در اکثر موارد، در تحقیقات خود نتایج تحقیق را به صورت صادقانه منتشر می‌کنند. ۴۸/۸ درصد بیان نمودند که در اکثر موارد از انتشار یک مقاله در مجلات مختلف خودداری می‌کنند و ۱۷٪ بیان کردند که این مورد را خیلی کم رعایت می‌کنند. ۲۱/۹ درصد اظهار داشتند که در اکثر موارد در انتشار مقالات از باندبازی و پارتی‌بازی اجتناب می‌شود و ۵۷/۳ درصد نیز معتقدند که این مورد خیلی کم رعایت می‌شود. ۱۷/۱ درصد از اساتید اظهار داشتند که در اکثر موارد دانشجویان را مجبور به نوشتن اسم اساتید در مقالاتشان نمی‌نمایند و ۴۸/۸ درصد از اساتید این مورد را رعایت نمی‌نمایند، البته در این خصوص بایستی ذکر کرد در صورتی که دانشجو پژوهشی را با همکاری و زیر نظر یک استاد انجام دهد، حتماً بایستی نام استاد مربوطه در همان مقاله ذکر گردد، مگر این‌که استاد در آن مقاله اصلاً همکاری مؤثری نداشته باشد. بر اساس نتایج تحقیقات انجام‌شده بسیاری از مسائل غیر اخلاقی که در حوزه انتشار به وجود می‌آید، ناشی از قدرت‌طلبی و منفعت‌طلبی نویسندگان است. بسیاری از متخصصان معتقد هستند که فشار ناشی از افزایش کمیت انتشارات باعث افزایش مسائل غیر اخلاقی در انتشار می‌گردد. مشکلاتی چون تولید بی‌پروای اطلاعات، انجام تحقیق بدون کسب رضایت آگاهانه، دزدی ادبی، انتشار در چند مجله و انتشار پاره‌ای از عمومی‌ترین و عاجل‌ترین نگرانی‌های مربوط

پژوهش و ایجاد یک سیستم پایش برای کنترل پژوهش‌های در حال انجام می‌تواند عملاً به سامان‌دهی اخلاقی پژوهش‌ها کمک شایانی نماید (۱۱). از محدودیت‌های این مطالعه می‌توان به کم‌بودن حجم نمونه و عدم همکاری برخی از اساتید جهت شرکت در مطالعه اشاره کرد. بنابراین پیشنهاد می‌شود که مطالعاتی از این قبیل در جوامع بزرگ‌تر و با حجم نمونه بیشتر انجام شود و جهت جمع‌آوری داده‌ها از روش‌هایی غیر از پرسشنامه نیز استفاده شود.

تشکر و قدردانی

این مقاله مستخرج از نتایج طرح تحقیقاتی اجرا شده به شماره قرارداد ۳-۲۷/۳۵۷۰/ص مورخ ۱۳۹۳/۷/۳۰ از محل اعتبار ویژه پژوهشی دانشگاه تبریز می‌باشد. مجری پژوهش حاضر بر خود وظیفه می‌داند که از معاونت پژوهش و فناوری دانشگاه تبریز به منظور حمایت مالی از این طرح پژوهشی تقدیر و تشکر نماید.

به انتشار نتایج و نگرانی ویراستاران است (۲۱). کمیته بین‌المللی ویراستاران مجلات پزشکی بیان می‌کند که ارائه دوباره یک مقاله به مجله وقتی که این مقاله قبلاً در مجله‌ای دیگر چاپ شده است، تخلف محسوب می‌گردد و نباید این مقاله دوباره با اسم‌های دیگر و یا با تغییر ناچیزی در محتوا (انتشار همپوشان (Overlapping Publication)) دوباره چاپ گردد و یا نتایج یک پژوهش جامع به شکل‌های مختلف تقسیم گردد و به صورت چند مقاله (انتشار تکه‌ای (Partial Publication)) منتشر شود (۷، ۱۵).

وقتی دو یا چند مقاله از درون یک پژوهش منتشر شود که جامعه مورد مطالعه، روش‌شناسی و سؤالات پژوهش یکسان و یا تشابه زیادی داشته باشد، به این حالت «انتشار چندبخشی (Salami Slicing or Salami Publication)» گفته می‌شود، البته تفکیک منطقی هر بخش از موضوع و عدم شباهت دیگر بخش‌های مقاله، در مطالعاتی که وسیع هستند، به نظر مشکل‌ساز نمی‌رسد و در این حالت می‌توان چند مقاله از درون یک پژوهش ارائه داد.

نتیجه‌گیری

در نتیجه‌گیری کلی می‌توان گفت که اساتید مورد مطالعه در پژوهش‌های حوزه تربیت بدنی و علوم ورزشی به اخلاق پژوهشی توجه نموده و چارچوب‌های آن را در حد متوسط به بالا رعایت می‌نمایند. با توجه به این‌که پژوهشگران حوزه ورزش تا رسیدن به وضعیت کاملاً مطلوب و ایده‌آل رعایت اخلاق پژوهشی فاصله دارند، بنابراین بایستی تلاش نمایند تا با مفاهیم اخلاق پژوهشی و چارچوب‌های آن، بیشتر آشنا شده و آگاهی یابند و در تحقیقات آتی مسائل مربوط به اخلاقیات در پژوهش را بیشتر رعایت کنند، هرچند آگاهی نسبت به دستورالعمل‌های اخلاقی می‌تواند حساسیت اخلاقی افراد را در عمل برانگیزاند، اما متغیرهای دیگری نیز وجود دارند که تعهد عملی افراد را نسبت به رعایت و یا عدم رعایت دستورالعمل‌های اخلاقی تحت تأثیر قرار می‌دهند. برگزاری کارگاه‌های اخلاق پژوهشی، تشویق پژوهش‌های برتر، شورا‌های نظارت بر اخلاق

References

1. Agoritsas T, Perneger TV. Patient-reported Conformity of Informed Consent Procedures and Participation in Clinical Research. *QJM* 2010; 104(2): 151-159.
2. Artino RA, Brown JS. Ethic in educational research: a cooperative analysis of graduate student and faculty beliefs. *College Student Journal* 2009; 43(2): 599-616. [English]
3. Azkiya M, Darban Astaneh AR. Applied research methods. Tehran: Keyhan Publication; 2003. [Persian]
4. Bagheri A. Ethical issues in collaborative international medical research. *Iranian Journal of Diabetes and Lipid Disorders* 2005; 4(4): 59-70. [Persian]
5. Bahmanabadi S, Javidi Kalate Ja'farabadi T, Sha'bani Varaki B. The Degree of Observation of Ethical Standards in Research: A Case Study of PhD Theses of Faculty of Humanities of Ferdowsi University Mashad. *Strategy for Culture* 2014; 7(25): 129-152. [Persian]
6. Bahreini N. Ethics in Research as a Discipline: A Study of the Dimensions and Epistemic Identity of Ethics in Research. *Strategy for Culture* 2010; 2(7-8): 39-57. [Persian]
7. Center of planning and Research Policy. Charter and the principles of research ethics. Tehran: Research and Technology Vice President, Ministry of Science, Research and Technology; 2012. [Persian]
8. Edwards R, Mauthner M. Ethic in qualitative research. London: Sage Publication LTD; 2002. [English]
9. Eshrat Zamani B, Azimi SA, Soleymani N. Differences in students' viewpoints about effective factors on plagiarism according to their gender and academic disciplines. *Quarterly Ethics in Science & Technology* 2012; 7(3): 1-12. [Persian]
10. Fealy S, Bighlari N, Pezeshki Rad G. Agricultural Students' Attitude and Behavior on Plagiarism in Tarbiat Modares University. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education* 2012; 18(3): 133-151. [Persian]
11. Ghaderi M, Salimi M, Boland Hematan K. Awareness & Consideration Faculty Members and Post-Graduate Students to Ethical Standards in Research. *The Journal of Ethics in Science and Technology* 2016; 10(4): 85-97. [Persian]
12. Ghanee Rad MA. The status of the scientific community in fields of social sciences. *Journal of Social Sciences Letter* 2006; 27(27): 27-55. [Persian]
13. Ghodousi A, Esfahanian V, Razavi SM, Ghaedifar A, Zamani Pozveh E. Observance of national ethics codes of medical research in undergraduate doctoral dissertations in the Faculty of Dentistry, Islamic Azad University, Khorasgan Branch in 2004-2009. *Journal of Isfahan Dental School* 2012; 7(5): 737-744. [Persian]
14. Callaway E. Publisher pulls 58 articles by Iranian scientists over authorship manipulation. *Nature International Weekly Journal of Science* 2016; 10. Available at: <http://www.nature.com/news/publisher-pulls-58-articles-by-iranian-scientists-over-authorship-manipulation-1.20916>. [English]
15. International Committee of Medical Journal Editors. Recommendations for the Conduct, Reporting, Editing and Publication of Scholarly Work in Medical Journals (ICMJE Recommendations). 2013. Available at: <http://www.icmje.org/icmje-recommendations.pdf>. [English]
16. Khanifar H, Bordbar H, Foroghi Gomi F. Explain Cultural and Ethical components in research. *Marifat Akhlaqi* 2011; 2(2): 85-104. [Persian]
17. Lashkarbolouki M. A framework for codification of values and ethical codes of scientific and technological researches. *Ethics in Science & Technology* 2008; 3(1-2): 105-114. [Persian]
18. Macfarlane B, Soitoh Y. Research ethic in Japanese higher education: faculty attitudes and cultural mediation. *Journal of Academic Ethics* 2008; 6(3): 181-195. [English]
19. Mobasher M, Mahdavinia J, Zendeheel K. A review of modifications to the Declaration of Helsinki and differences between the 2004 and 2008 versions. *Iranian Journal of Medical Ethics and History of Medicine* 2012; 5(0): 40-50. [Persian]
20. Nowkarizi M, Amiri O, Kiani MR. Analysis of the structural quality of articles published in Iranian scientific medical journals based on the Standard of International Committee of Medical Journal Editors (ICMJE). *Journal of Birjand University of Medical Sciences* 2014; 21(1): 111-122. [Persian]
21. Sheikh A. Publication ethics and the research assessment exercise: reflections on the troubled question of authorship. *Journal of Medical Ethics* 2000; 26(6): 422-426. [English]
22. Sheikhalizadeh M, Piralaiy E, Fard AM. A study of status of the research ethics compliance among physical education academic members of Islamic Azad University in reigns 2 & 13. *European Journal of Experimental Biology* 2013; 3(1): 568-571. [English]

23. Sheikhalizadeh M. A study on status of research ethics compliance among physical education academic members of Islamic Azad University in reigns 2 & 13. Research Report. Ahar: Islamic Azad University, Ahar Branch; 2013. [Persian]
24. Social Research Association. Ethical guidelines, Introduction to ethical guidelines; 2003. [English]
25. Vallance JR. Formation in research ethics: developing a teaching approach for the social sciences, Formation in Research Ethics, AARE Conference. Melbourne: the University of Melbourne; 2004. [English]
26. World Medical Association. World Medical Association Declaration of Helsinki Ethical Principles for Medical Research Involving Human Subjects. *The Journal of the American Medical Association* 2013; 310(2): 2191-2194. [English]

Archive of SID